

Starter Taalbewustzijn: Bond Tegen Leenwoorden

Auteurs:	<i>Anna Kaal</i> , docente Engels en vakdidactica moderne vreemde talen, <i>Vrije Universiteit Amsterdam</i>
Type:	les/lesstart (nu geformuleerd als lesstart, maar kan uitgebouwd worden naar les of lessenserie)
Vak:	alle talen
Doelgroep:	ontworpen voor onderbouw vmbo/havo/vwo, maar ook geschikt voor gesprekken over taal in andere jaarlagen
Aantal lessen:	1
Totale duur:	max. 20 minuten (uit te breiden)
Thema:	taalbewustzijn, taal in de samenleving, taalverandering/-purisme

Doel van de werkvorm

Leerlingen maken kennis met de in de jaren '90 door twee leerlingen opgerichte Bond Tegen Leenwoorden. Ze worden zich bewust van de verschillende talen die een invloed hebben uitgeoefend/uitoefenen op de Nederlandse taal. Ze bepalen hoe ze over taalverandering en taalbeïnvloeding denken. Ze spelen met taal en hebben plezier in over taal nadenken.

Beschrijving van het materiaal

Het materiaal bestaat uit een (aan te passen) PowerPoint met een actueel voorbeeld en de link naar de website van de Bond Tegen Leenwoorden.

Instructie voor docent

1. Begin met een bericht uit het nieuws waarin een leenwoord functioneert, in het voorbeeld de uitslag 'Weg met het woord-verkiezing 2017'. Vraag leerlingen wat ze vinden van het woord. Vinden ze het mooi? Hoe is het gevormd? Weten ze wat het betekent? Vinden ze het logisch dat het woord uit de vreemde taal is gebruikt of zouden ze er liever een ander, meer Nederlands, woord voor verzinnen? Waarom? (vb. *shine* uit het Engels, productief gemaakt door er -en achter te zetten, een Nederlandse uitgang)
2. De docent laat de website van de Bond Tegen Leenwoorden zien en vertelt hoe twee leerlingen de Nederlandse taal wilden opschonen. Wat laat dit zien? Taal is duidelijk iets wat veel losmaakt bij mensen!

3. Vervolgens vraagt de docent de leerlingen voor een aantal woorden een eigen Nederlandse versie te verzinnen. Vraag ze echt hun best te doen een mooi woord te maken dat ze goed te gebruiken vinden. Wat betekent het eigenlijk? Hoe wordt het woord eigenlijk gebruikt? Laat ze het woord in twee zinnen toepassen (context). Bespreek de verschillende opties klassikaal (eventueel eerst in groepjes). Waar heb je op gelet? Waarom dit woord? Is het een letterlijke vertaling of ben je anders te werk gegaan? Verzamel de woorden (voorin de klas, online) en laat de klas stemmen; welk woord wint? Eventueel daarna kijken of ze liever het Nederlandse woord of het leenwoord zouden willen behouden.

4. Tot slot: benoemen dat woordenboeken een belangrijke rol spelen in het accepteren/standaardiseren van nieuwe woorden.

5. Nabespreking: wat vonden ze ervan om dit te doen? Hebben ze iets nieuws over taal geleerd?

Aandachtspunten

Het is belangrijk om leerlingen echt even goed te laten nadenken over wat ze vinden van de woorden die je laat zien en wat ze vinden van het gebruik van leenwoorden. Natuurlijk kun je dit een korte starter maken, maar je kunt er ook een hele les mee bezig zijn.

(Theoretische) achtergrond bij de werkvorm

Taal verandert voortdurend, dat is een bekend gegeven. We gebruiken daar ook beeldspraken voor, zoals 'het levende organisme *taal*'. Zo levend en veranderlijk als taal is, zo levendig is ook de discussie over de vraag of al die veranderingen wel zomaar mogen! Waar de een open staat voor woorden uit andere talen en het alleen maar leuk vindt om te experimenteren met taal, wil een ander graag vasthouden aan vaste taalwaarden. Naast de discussie over wat wel en niet gewenst is in de taal, is er nog de werkelijkheid van alledag: wat we vinden over taal, strookt niet altijd met wat we zelf doen als we de taal gebruiken. En dat werkt niet alleen zo in de moedertaal, ook in de vreemde taal zijn er taalverandering, taalbeïnvloeding, discussies hierover en discrepanties tussen wat mensen *vinden* en *doen*, native of non-native...

Het is op basis van bovenstaande uitgangspunten dat deze lesstart is ontwikkeld. Hierover verder lezen kan op allerlei manieren. Een eerste ingang kan zijn het artikel "Taalnorm, taalwerkelijkheid en taalgevoel" (Jimmy van Rijt, Astrid Wijnands (2017) in *Levende Talen Magazine* - <http://www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltm/article/view/1725>). Verdiepend verder lezen kan bijvoorbeeld in Preston, R. (2017). Folk linguistics and language awareness. In: Garrett & Cots (2017). *The Routledge Handbook of Language Awareness*. New York (USA): Routledge.

Bronnen

Rijt van J. & Wijnands, A. (2017). Taalnorm, taalwerkelijkheid en taalgevoel. *Levende Talen Magazine*. p. 4-8.

Preston, R. (2017). Folk linguistics and language awareness. In: Garrett & Cots (2017). *The Routledge Handbook of Language Awareness*. New York (USA): Routledge. ch. 23.

Bijlagen

- 1) PowerPoint 'Bond Tegen Leenwoorden' (apart downloaden)